דיעזעס בלאטט ערשיינט דריימאל וואָכענטליך אונד קאָסטעט זאממט „פרייטאג-ביילאגע" נור:
גאנץ-יעהריג 8 גולדען, האלב-יעהריג 4 גולדען, פיערטעל-יעהריג 2 גולדען.

Neue Jüdische Pester Zeitung.

אויף דיעזע צייטונג קאַנן מאן יעדען טאג פּרענומעריערן.
דער פּרענומעראַציאָנס-טערמין בעגיננט מיט דעם עמפפאנגע דעס ערסטען בלאטטעס.
דיא רעדאקציאָן בעפינדעט זיך אין דער בוכהאנדלונג דעס מאָריץ בוריאן, בודא-פּעסט (מאראָקקאָנערהויז)
וואָהין מאן אויך דיא פּרענומעראַציאָנס-געלדער צו זענדען בעליעבע.

נייע יידישע פּעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט דריימאל וואָכענטליך
מאָנטאג, מיטטוואָך אונד פרייטאג
אונד קאָסטעט
פיר עסטעררייך-אונגארן
גאנציעהריג . . 8 גולדען ע. וו.
האלביעהריג . . . 4 גולדען ע. וו.
פיערטעליעהריג . . 2 גולדען ע. וו.
פיר׳ס אויסלאנד
גאנציעהריג 10 גולד.— קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד.— קר. ע. וו.
פיערטעליעהר׳ 2 גולד. 50 קר. ע. וו.

Nr. 98 ערסטער יאהרגאנג | פּעסט. מאָנטאג, ד׳ טבת ה׳תרמ"ה. | Budapest den 22. Dezember 1884.

דר׳ שארקאני געגען סטערעני.

— דיא מאָראלישע פערוואָרפענהייט סטערעני׳ס. —

אין דער סעפּעראט-ביילאגע דער פאָריגען נוממער האבען וויר בערייטס אנגעדייטעט, דאס אין פרעס-פּראָצעס דעם בודא-פּעסטער בעצירקס-ריכטערס אין שטראף-זאכען, הערן דר׳ יאָזעף שארקאני, געגען דען געטויפטען, אנטי-סעמיטישען ראבבינערס-זאָהן סטערעני, דיעזען זאמסטאג צור פערהאנדלונג געלאנגען ווירד. וויר געשטעהען עס אָפפען, דאס דער פאָר קורצעם שטאטטגעהאבטע פּרעס-פּראָצעס דעם ראָזענויער ריכטערס באיקאָר געגען דען אנגעהענדען יידישען אדוואָקאטען מאָשקאָוויטש אונס וועניגער אין אויפרעגונג פערזעטצטע, אלס דער פרעס-פּראָצעס דעם בודא-פּעסטער ריכטערס שארקאני געגען דען געטויפטען סטערעני. וויר וואַרען געפאסט, דאס דיעזער אונזינניגע, מאָראליש גאַנצליך פערקאָממענע „טייפלינג" דיעזע געלעגענהייט אויך דאצו בעניטצען ווירד, אום מיט זיינער גיפט-געשוואָללענען גאללע יודען אונד יודענטהום צו בעזודעלן. פרייליך שטעהט דאס יודענטהום וויט ערהאבענער, אלס דאס עס פאָן איינעם אינדיווידואום, וועלכעם זיטטליך אונד מאָראליש זאָ טיעף געזונקען איזט, איבערהויפּט בעריהרט ווערדען קאָננטע! אללין איממערהין זינד פיינדליכע איסערונגען געגען דאס יודענטהום אויס דעם מונדע איינעם אינדיווידואומס, וועלכעם אלס יודע, אלס דער זאָהן איינעם ראבבינערס, געבאָרען וואורדע, ביי דער געגענוואַרטיגען אנטי-סעמיטישען שטראָמונג, ניכט נור אונערקוויקליך, זאָנדערן גאַנץ בעדענקליך. וויר וואָללען אין פאָלגענדעם דען געגענשטאנד אונד דען גאנג דעם פּראָצעססעס אין מאָגליכסטער קלארהייט, וועננגלייך אין קורצער פאססונג, צור דארשטעללונג ברינגען.

דער געטויפטע סטערעני האטטע נעמליך אין זיינעם אנטי-סעמיטישען שמוטץ-בלאַטטבען „אָ-פּעשט" געגען דען ערוואָהנטען ריכטער פאָלגענדעס געשריעבען: „וויר האבען אונס דאפאָן איבערצייגט, דאס פאָר דעם ריכטער יאָזעף שארקאני נור דעריעניגע רעכט ערהאלטען קאַנן, דער געלד האט! מאן ערנעננט זאָלכע לייטע צו ריכטערן, דענען עס ניכט אום דיא ערפאָרשונג אונד פעסטשטעללונג דער וואהרהייט צו טהון איזט, זאָנדערן בלאָס דארום, אום יעדען פּרייז געלד צו פערדיענען! וויר האבען דענן אויך זיכערע בעווייזע אין האַנדען, וועלכע עס אונמאָגליך מאכען ווערדען, דאס דר׳ שארקאני נאָך לאנגע דען פּאָסטען אונד דיא ווירדע איינעם ריכטערס איינ-נעהמען זאָלל! מאן דארף עס ניכט צולאססען, דאס דורך מענשען פאָם שלאגע דיעזעס שארקאני דער גאנצע ריכטערליכע שטאנד בעשמוטצט ווערדען זאָלל!"... דער שטאאטס-אנוואלט מוסטע פאָן „אמטסוועגען" דיא פּרעס-קלאגע געגען סטערעני ערהעבען וועגען פערליימדונג אונד עהרען-בעליידיגונג איינעם ריכטערס. מערקווירדיג היעבייא איזט, דאס קיין אדוואָקאט דיא פערטהיידיגונג דיעזעס האלב-פערריקטען, אונפערבעססערליכען, טויגע-ניכטס איבערנעהמען וואָללטע. — זעלבסט דער אנטי-סעמיטישע דעפּוטירטע אנדאָר וואדנאי, דער בעקאננטליך זיינערצייט דען וויקטאָר אישטוציי אין איינעם פּרעס-פּראָצעססע וועגען בעשימפפונג דעם יודענטהומס פערטהיידיגטע, וואָללטע פאָן סטערעני ניכטס וויססען. דער אנגעקלאגטע מוסטע אלזאָ זעלבסט זיינע פערטהיידיגונג פיהרען.

דער בעקאננטליך אויך געגענוואַרטיג וועגען מיסהאנדלונג איינער פרויא אונד איינעם קאָממיססאַרס אין אונטערזוכונגס-האפט בעפינדליכע סטערעני וואורדע אונטער בעוואכונג אין דען פערהאנדלונגס-זאאל געפיהרט. אום זיינע יודען-פיינדליכקייט צו צייגען, וויעז ער זאָגלייך אללע יידישען געשוואָרענען צוריק, אין פאָלגע דעססען דאס געשוואָרענען-געריכט אויס לויטער כריסטליכען בירגערן צוזאממענגעזעטצט וואורדע. נאָך ערפאָלגטער בעאיידיגונג דער געשוואָרענען גאב דער אנגעקלאגטע סטערעני אן, ער זייא 29 יאהרע אלט, ראָמיש-קאַטהאָלישער קאָנפעססיאָן, אויס לענדיעלטאָטי (וואָ זיין פאטער ראבבינער וואר), געבירטיג אונד רעדאקטער דעם אנטי-סעמיטישען בלאַטטעס „אָ-פּעשט"! — דער זויבערע געזעללע ווירד זיך נעמליך איינגעבילדעט האבען, דאס דיא כריסטליכען געשוואָרענען איהן שאָן דעסהאלב פריישפרעכען ווערדען, וויל ער צור ראָמיש-קאַטהאָלישען קירכע איבערגינג.

אויף דיא פראגע דעס געריכטס-פּראַזידענטען ערקלאַרטע סטערעני, דאס ער דער פערפאססער דער בערייטס אָבען ערוואָהנטען שמאָהליכען אנגריפפע געגען דען ריכטער דר׳ שארקאני איזט, וואָפיר ער אויך דיא פאָללע פעראנטוואָרטונג איבערנימט. — אויף פערלאנגען דעס אנגעקלאגטען סטערעני זעלבסט, וואורדע אויך איין שמאָה-ארטיקעל אויס דעם „אָ-פּעשט" פאָם 6. אָקטאָבער פערלעזען, וואָרין עס אונטער אנדערם הייסט: „זעכס מיזעראבלע אונד באָזע יודען, פאָן דעם „עהרען-יודען" דר׳ פאָלאָני פערטרעטען, האבען געגען מיך איינען עהרען-בעליידיגונגס-פּראָצעס געוואָנגען, אָבגלייך איך עס נאכווייזען קאָננטע, דאס מיינע בעהויפּטונגען אויף וואהרהייט בערוהטען, אונד אָבגלייך איך בערייטס פיר דיעזע אנגריפפע זייטענס דער פאָליטישען בעהאָרדע בעשטראפט וואורדע. דער גאנצע עהרען-בעליידיגונגס-פּראָצעס בעשטאנד דארין, דאס איך אן דען וויצע-געשפאן געגען דען פאָרשטאנד דער יידישען קולטוס-געמיינדע צו ניי-פּעסט איינע איינגאבע ריכטעטע, וואָרין איך נאכוויעז, דאס דער פאָרשטאנד דיא געמיינדע-געלדער פעראונטרייע. זעכס מיטגליעדער דעס פאָרשטאנדעס ערהאָבען היערויף איינצעלן געגען מיך ביים ריכטער שארקאני דיא אנקלאגע, דער מיך צו יע 35 גולדען, אלזאָ אינסגעזאממט צו 210 גולדען, אָדער ווענן דאס איך געלד ניכט בעצאהלען זאָללטע, צו 42 טאגען געפאַנגניס פערורטהיילטע!" — דאס וואר אלזאָ דער גרונד, וועסהאלב סטערעני דען ריכטער דר׳ שארקאני זאָ הארט אנגעגריפפען האט!

עס פאָלגטע היערויף דאס פערהאָר דער צייגען, דיא אבער אללע זאגטען, דאס איהנען ניכטס בעקאננט זייא, דאס שארקאני בעשטעכליך וואַרע אונד פאָן יעמאנדעם געלד אנגענאָממען האַטטע.

נון ערגריף שטאאטס-אנוואלט באקאָש דאס וואָרט, דער אונטער אנדערם זאגטע: „האָהער געריכטס-האָף! וויר שטעהען דא איינעם ראַטהזעל געגענאיבער. איך האבע דיא אויסזאגען דער צייגען מיט אויפמערקזאמקייט צוגעהאָרט, אונד עס קאם קיין איינציגער פונקט צום פאָרשיין, אויס וועלכעם דער פערדאכט ענטשטעהען קאָננטע, דאס דער ריכטער שארקאני „בעשטעכליך" זייא! דער אנגעקלאגטע סטערעני איזט איין „געבאָרענער פערליימדער", דער אויך דאמאלס פערליימדעט, ווענן היעצו אויך דער גערינגסטע אנלאס ניכט פאָרהאנדען! ער איזט עבען אלס שמאָהליכער פערליימדער צור וועלט געקאָממען. איך האבע איינען רייכען גרונד-בעזיטצער געקאננט, וועלכער זיך אָפטערס דיעבשטאָהלע צו שולדען קאָממען ליעס, אָבגלייך ער בייא זיינעם רייכטהומע דאס שטעהלען דורכאויס ניכט נאָטהיג האטטע! אונד ווארום טהאט ער דיעס? וויל ער עבען צום שטעהלען געבאָרען אונד אלס דיעב גראָס געצאָגען וואורדע! (הייטערקייט.) גאַנץ זאָ מאכט עס אויך סטערעני מיט זיינען עוויגען פערליימדרייען! סטערעני האט געגען דען ריכטער שארקאני בעשולדיגונגען ערהאָבען, וועלכע, ווענן זיא וואהר וואָרען, דעם ריכטער מינדעסטענס איינע מעהריאָהריגע צוכטהויז-שטראפע איינגעטראגען האַטטען. סטערעני איזט פאָן פּראָפעססיאָן געלערנטער שוסטער. ער האַטטע בעססער געטהאן, „בייא זיינען לייסטען" צו בלייבען, אלס צור פעדער צו גרייפען אונד איין פערליימדערישעס שמוטץ-בלאטט הערויסצוגעבען! דיא לייטע אין ניי-פּעסט געהען יא אויך ניכט באר-פוס; זיא האַטטען דען סטערעני אלס שוסטער גאַנץ גוט בעשעפטיגען קאָננען! (אללגעמיינע הייטערקייט.) ער האט איינען געוויססען שטערן וועגען עהרען-בעליידיגונג אנגעקלאגט, וויל דיעזער איהן איינען „געטויפטען יודען" היעס. אָב דיעס ווירקליך איינע בעליידיגונג זייא, דאס קאָממט וואָהל היער ניכט צור זאכע. טהאטזאכע איזט עס אבער, דאס סטערעני ניכט אלס ראָמיש-קאטהאָליש געבאָרען וואורדע, זאָנדערן איזט דערזעלבע ערסט פאָר קורצעם פאָם יודענטהומע צום כריסטענטהומע איבערגעטרעטען! — פאָר וועניגען טאגען האטטע איך דיא עהרע, געגען דען אנגעהענדען אדוואָקאטען מאָשקאָוויטש אויפצוטרעטען, וועלכער דען ראָזענויער ריכטער אין איינער צייטונג בעשימפפט האט! (זיעהע נוממער 95 דער „נייען יידישען פּעסטער צייטונג") נון, דאמאלס גאב איך זעלבסט צו, דאס דער ראָזענויער ריכטער „ראָהע מאניערען" בעזיטצט, וואָדורך דיא בייא איהם ערשיינענדען פּארטייען זיך לייכט בעליידיגט אונד גערייצט פיהלען קאָננען! דאָך דער ריכטער דר׳ שארקאני איזט איין האָפליכער, פריינדליכער מאנן, וועסהאלב איין אנגריף אויף זיינע עהרע געוויס דאָפּפעלט שטראפווירדיג איזט! איך ביטטע דאהער, דען אנגעקלאגטען סטערעני וועגען פערליימדונג אונד עהרען-בעליידיגונג שולדיג שפּרעכען צו וואָללען!"

סטערעני ערהאָב זיך נון צור אבהאלטונג זיינער פערטהיידיגונגס-רעדע, דיא איגענטליך נור לויטער בעשימפפונגען געגען יודען אונד יודענטהום ענטהיעלט. ער זאגטע אונטער אנדערם: „איך עראכטע עס פיר מיינען האָכסטען שטאָלץ, יענע רעליגיאָן, נעמליך דיא יידישע, וועלכע אללעס כאראקטערלאָזע אונד שלעכטע אין זיך בעגרייפט, וועגגעוואָרפען צו האבען!" (דער פּראַזידענט ערטהיילט דעם פרעכען מענשען היער איינען שארפען פערוויז, דא עס ניכט געשטאַטטעט איזט, געגען איינע געזעטצליך אנערקאננטע קאָנפעססיאָן זאָלכע אויסדריקע צו געברויכען! — סטערעני זאגטע וויי-טער:) דער שטאאטס-אנוואלט בעצייכנעטע מיך אלס איינען „געבאָרענען פערליימדער". גוט! דאפיר מוס איך אבער דען העררן שטאאטס-אנוואלט אלס איינען געבאָרענען „רעכטס-פערדרעהער" ערקלאַרען. וואָרע ער איין מאנן פאָן רעכטליכער געזיננונג, זאָ מיסטע ער זעלבסט מיינע פריישפּרעכונג פאָרדערן! (אללגעמיינע הייטערקייט.) איך וויל דען

עס דאָך הויפּטזאַכליך פ י ר ס ט ע ן, וועלכע געגענ-וואַרטיג פיר דיא ארבייטער זאָ שמאכפאָללע צו-שטאַנדע אויפרעכט ערהאלטען! דיא דייטשע אנארכיסטענ-פארטייא איזט איינע געגנערין דער יעטצט הערשענדען ניעדערטראַכטיגען פאָליטיק דער דייטשען זאָציאליסטען! דיא אנארכיסטענ-פארטייא וויל ניכט ווארטען, ביז דער יעטציגע זאָציאלע צושטאנד נאטורגעמאַס זיך ענטוויקעלן ווירדע; זיא וויל זעלבסט טהאטקראַפטיג איינגרייפען אונד בעזיטצט פאטריאָטישעס געפיהל. דיא אומגעשטאלטונג דער זאָציאלען אָרדנונג זעלבסט הערבייצופיהרען! דאס איך ביי דיעזעם קאמפפע דען קאָפּף פערליערע, איזט גלייכגילטיג! מיינע פארטייא ווירד שליעסליך דאָך זיעגרייך זיין!" — פראַזידענט: „דא זיא דאס פאקטום צור אנ-שטיפטונג רופש אונד קיכלער'ס צום אטטענטאטע צוגעבען, זאָ בעקעננען זיא זיך שולדיג?" — אנגע-קלאגטער: „דאס גאנצע איזט איינע „מאכט-פראגע"; האַטטע אונזערע פארטייא איינינע ארמעע-קאָרפס צור פערפיגונג, זאָ שטינדע איך ניכט היער פאָר איהנען, זאָ אבער מוס איך געדולדיג איהרען אויסשפרוך ערטראגען!" (איינע זאָלכע פרעכע אויסזאגע דירפטע קוים יע איין אנארכיסט געמאכט האבען! אין דער טהאט שיינט לייד. דיא הייטיגע געזעללשאפט פאָן דען אנארכיסטישען פערברעכערן זאָ אונטערוויהלט צו זיין, דאס זעלבסט געקראָנטע הייפטער אויף דעם טהראָנע איהרעס לעבענס ניכט מעהר זיכער זינד!)

* (איין פרעס-פראָצעס געגען בער-טאלאָן סטערעני) קאָממט מאָרגען (זאמס-טאג) צור פערהאנדלונג. דער געטויפטע סטערעני איזט בעקאננטליך רעדאקטער דעס אנטי-סעמיטי-שען וואָבענ-בלאטטעס „אָ-פעשט" („ניי-פעסט"), וועלכעס ער נור צו דעם צוועקע געגרינדעט, אום אללע וועלט מיט זיינען שמוטצרייען בעזודעלן צו קאָננען. אויך פיר דיעזען קערל דירפטע בעריטס דיא לעטצטע שטונדע געשלאגען האבען. ער האט פאָרלייפיג זיינע טרויריגע ראָללע ציעמליך אויס-געשפיעלט.

* (וויעדער אנארכיסטען.) אויס לאָנ-דאָן ווירד פאָן הייטיגעם דאטום טעלעגראפירט: אויף איינעם זאָעבען אויס אמאריקא אנגעלאנגטען דאמפפ-שיפפע ווארדען מעהרערע קיסטען ענטדעקט, וועל-כע דינאמיט ענטהיעלטען. דיא קיסטען טרו-גען דיא אויפשריפט: „צינן". עס וואר איין גראָסעס גליק, דאס דיעזע דינאמיט-שמוגגעלייא נאָך רעכט-צייטיג ענטדעקט ווארדע, דא מאן מיט זאָ גראָסען מאססען פאָן דינאמיט דיא האלבע שטאדט לאָנדאָן אין דיא לופט האַטטע שפרענגען קאָננען. אין דען קיסטען בעפאנדען זיך אויך עטווא 1000 עקסעמ-פלארע איינער בראָשירע אונטער דעם טיטעל „גאָטטעס - פעסט אונד רעליגיאָנס-כאָלערא". דיא אנארכיסטען וואָללען פאָרמליך ניכט בלאָס דיא מענשען, זאָנדערן אויך גאָטט בעקאַמפפען!

דיא שאָנסטען
גאָלדשטיקערייען
אויף פרוכת אונד מאנטערל.
ק. גרינוואלד
בודאפעסט,
לאנדשטראססע (הוסאר'שעס הויז).
עמפפיעהלט זיך צור אנפערטיגונג אללער פאָר-קאָממענדען
גאָלד-קונסטשטיקערייען,
זאָוואָהל פיר טעמפעל נאָך אלטען, אלס נאָך נייען ריטוס, אונד בירגט דעססען זייט 38 יאהרען ערוואָרבענער וואָהלפערדיענטער רוף, וויא אויך פיר דען טעמפעל אין פעסט, וויען, מישקאָלץ אונד פיר נאָך מעהרערע גראָסע געמיינדען צור אללגעמיינען צופריעדענהייט אויסגעפיהרטען אר-בייטען — וואָריבער צייגניססע פאָרליעגען — פיר סאָלידע אונד בעסטע עפפעקטואירונג.
צייכנונגען אין גראָסטער אויסוואהל ליעגען צור איינזיכט אויף.

אדאָלף ראָטה'ס
העררענ- אונד קנאבענ - קליידער לאגער
בודאפעסט,
לאנדשטראססע, קארלסקאסערנע.
עמפפיעהלט זיין וואָהלאסכאָרטירטעס לאגער פאָן
זאָממער- אונד הערבסט-אנציגע
זאָ אויך האָזען, גיללעטס, איבערציעהער, ווינ-טער-פאללעטאָטס, האוועלאָקס, מעקסיקאנער-, שטאדט- אונד רייזע-פעלצע זאָוויא
קנאבען קליידער
(בלי חשש שעטנז)
נאך נייעסטער פאזאָן צו דען בילליגסטען פרייזען.
בעשטעללונגען נאך מאאס ווערדען בינגען 24 שטונדען, מיט אויסנאהמע פאָן שבת אונד יו"ט אנגעפערטיגט.

וויכטיג פיר וויינ-קאָנזומענטען.
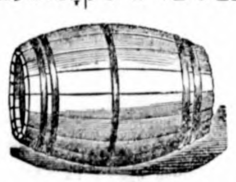
וויר נעפערטיגען בעעהרען אונס, דען פ. ט. העררען וויינהענדלערן, רעגאליענפעכטערן, גאסט-וויירטהען אונד פריוואטען אונזערע פאָראַטהע אין גוטען געזונדען געבירגסווייגען, זאָוואָהל כשר אלס אויך נסך, ראָטהע אונד ווייסע, צו דען קי-לאנטעסטען פרייזען צו עמפפעהלען, אונד קאָננען ריעיעניגען הערען, וועלכע פאָן אונזערער מיטטהיילונג געבראַוך מאכען וואָללען, דורך איינע פראָבעזענדונג זיך איבערציינען. פיר סאָלידע בעדיענונג גאראנטירט אונזערע 40-יאהריגע פירמא
Lazar Berger & Söhne
Wein-Grossproducenten
Gyöngyös.
8—4 (Post u. Bahnstation.)

מצבת
ארנאָלד קאָהן'ס
גראבשטיין-לאגער

בודאפעסט, וויטצנערשטראססע 14
נעגענאיבער דער ראדיאלשטראססע,
אונד לאנדשטראססע אים אָרצישען הויזע.
עמפפיעהלט זיך אללען יענען, וועלכע דיא טרויריגע פפליכט דעס גראבשטיינ-זעטצענס צו ערפיללען האבען. זעהר שאָנע גראבשטיינע אויס מארמאָר אונד גראניט אין גראָסטער אויסוואהל. קאָררעקטע גרא-ווירונגען, זעהר שאָנע שריפטען מיט עכ-טער פערגאָלדונג, ווערדען בעס-טענס אויסגעפיהרט.
(אם שבת אונד יו"ט איזט נעשפירט.)

צאהנטראָפפען. מונדוואססער.
ראָסטאָקער פראָסטבאלזאם
אנערקאננטעס פאָרציגליכעס מיטטעל
געגען געפראָר
הויפטניעדערלאגע ביי
פריעדריך דעטשיני
דראָגען- אונד קרייטער-האנדלונג
„צום שווארצען הונד"
בודאפעסט,
וואיטצנערבולעווארד, מאראָקקאנערהויז.
דאמענפולווער. צאהנפולווער.

מארקוס דייטש
אין בודאפעסט
טראָמעלגאססע נומ' 1 (סענעדינער הויס).
עמפפיהלט זיין פאבריקס-לאגער אללער גאטטונגען
שוועפעל צינדהאָלצכען,
זאָוויא
רונדע, נעריפפטע, סאלאָן אונד ראָטהקאָפּפינע
קאָקאָש צינדהאָלצכען,
פערנער עכטע
שוועדישע בענגאל אונד פריווילעגירטע
שטורם צינדער.
גראָסעס לאגער פאָן
איטאליענישען אונד פראנצאָזישען וואכסקערצען
אונד אללע אין דיעזעס פאך שלאגענדער ארטיקעל
צו פאבריקספרייזען.

גענרינדעט אים יאהרע 1869.
דיא
מעססערשמיעדע-וואארען-
ניעדערלאגע
פאָן
Schulek Sándor
בודאפעסט, קאָנינסגאססע נר' 7.
עמפפיעהלט איהר אססאָרטירטעס לאגער פאָן מעססערשמיעד-ארבייטען אויס פיינסטעם שטאהל, אונטער גאראנציע צו נאכשטעהענדען פרייזען:

	פאָן	ביז
1 הענדעלמעססער זאממט פוטעראל	1.—	1.50
1 שאפמעססער „ „	1.50	2. ·
1 קאַלבערמעססער „ „	2.50	3·0
1 קליינעס אָכסענמעססער „	6.50	7.—
1 גראָססעס „ חלף „	8.—	—.—
1 בעשניידונגס מוהל מעססער . . .		1.50
דעטטאָ מיט זילבערשטיעל		3.—

פערנער דיא נייעסטען גאטטונגען געשמיעדעטע שראָטט-מעססער, שטרייכער אונד טישבע-שטעקקע, זאָוויא אללע גאטטונגען האקקען אונד אללער זאָנסטיגען אין דיעזעס פאך שלאגענ-דען ארטיקעלן.
אויך זינד אללע גאטטונגען פליישהויער-ווערקציינע אונד טאשענ-מעססער, וויא אללע סאָר-טען שעערען פיר שניידער אונד הויזגעברויך, אונד ראזירמעססער צו דען בילליגסטען פרייזען צו האבען.
פרייז-קוראנטע אויף פערלאנגען גראטיס.

Druk v. Moritz Burian Budapest.

אָדער דרייא יודען וואָהנען, דענזעלבען איין געאייגנעטער פלאטץ צור פערווענדונג אלס יידישער פריעדהאָף גראטיס אנגעוויעזען ווערדע!

* (קיינע בעפעסטיגונג אין זיעבענבירגען!) וויר האבען אונלאנגסט נאך דען הויפטשטאדטישען בלאטטערן דיא אויפזעהען ערעגענדע מעלדונג געבראכט, דאס דיא שטאדטע דעעש, מאראש-וואשארהעלי אונד שאסבורג בעפעסטיגונגען ערהאלטען זאָללען. דיעזע נאכריכט ריעף אין פאָליטישען קרייזען איינע בעוועגונג הערפאָר, דאס דיעזעלבע אויף דיא פאָרבערייטונג צו איינעם קריעגע צו דייטען שיען. דאס געסטריגע אמטס-בלאטט ערקלארט נון, דאס מאן אין רעגיערונגס-קרייזען אן זאָלכע בעפעסטיגונגען גאר ניכט געדאכט האט, דא זאָלכע אים געגענווארטיגען טיעפען פריעדענס-שטאנד גאנצליך איבערפליססיג וואַרען!

* (ביסמארק אין פאריז!) וויא עבען אויס בערלין טעלעגראפירט ווירד, געהט דער דייטשע רייכס-קאנצלער מיטטע יעננער נאך דער הויפטשטאדט פראנקרייכס, וואָ ער מעהרערע טאגע ווייען ווירד. דער צוועק דיעזער רייזע איזט, דיא בעפעסטיגונג דער פריעדליכען פערהאלטניססע צווישען דייטשלאנד אונד פראנקרייך. הערר ביסמארק פערשטעהט זיין געשאפט רעכט גרינדליך; וועננ דייטשלאנד געגען פראנצאָזישע ראכע-געליסטע געזיכערט איזט, דאנן בילדעט עס געוויס דען מאכטיגסטען שטאאט דער וועלט.

* (נאָך איינע פערואונטרייאונג!) אויס קאָלן (דייטשלאנד) ווירד געמעלדעט: אין דער היעזיגען רעגיערונגס-הויפט-קאססע איזט איין אבגאנג פאָן צווייטמאלהונדערט-טויזענד מארק ענטדעקט וואָרדען. פאָר איינעם האלבען יאהרע וואורדע דער רעגיערונגס-סעקרעטאר, רעכנונגס-ראטה בוימאנן, מיט אללען עהרען אונד אונטער פערלייהונג דעם ראָטהען אדלער-אָרדענס פענזיאָנירט. זיין נאכפאָלגער מאכטע זאָפאָרט אויף גראָסע אונרעגעלמאסיגקייטען אין דען בוכונגען אויפמערקזאם, פאנד אבער קיינען גלויבען, אונד וואורדע ענטלאססען. — יעטצט האט עס זיך אינדעם קלאר הערויסגעשטעללט, דאס זייט פיעלען יאהרען אונטערשלאגונגען אונד אורקונדען-פאלשונגען אין בעדייטענדעם אומפאנגע פאָרגעקאָממען זינד. בוימאנן איזט אין האפט גענאָממען!

דיא מיללאָנען-פערואונטרייאונג אין וויען.

אין אונזערער פריהערען נוממער האבען וויר בערייטס דיא מעלדונג געבראכט, דאס דער קאססא-דירעקטאָר דער „ניעדער-עסטערייכישען עשקאָמפטע-באנק", הערר יונער, דאָננערסטאג פאָרמיטטאג אויס וויען פערשוואונדען איזט, אין פאָלגע דעססען זאָגלייך איינע קאססא-רעוויזיאָן פאָרגענאָממען וואורדע, וואָביי דער אבגאנג פאָן מעהרערען מיללאָנען זיך הערויסשטעללטע. אבער קוים וואר אונזער בלאטט צור פאָסט געגעבען, אלס היער דיא טעלעגראפישע נאכריכט איינטראף, דאס יונער בערייטס צו שטאנדע געבראכט וואורדע, דאָך נור — אלס לייכע! דער לייכטזינניגע מאנן האט זיין פערגעהען מיט דעם לעבען געביסט. ער וואר נעמליך פרייטאג אום האלב 2 אוהר מיט דעם שנעלל-צוגע נאך קלאָסטערנייבורג געפאהרען, פאָן וואָ ער דאנן צו פוס נאך דעם אבזייטס געלעגענען דאָרפע קירלינג גינג. אם גראבען דעם דאָרטיגען פריעדהאָפעס יאגטע ער זיך איינע קוגעל דורכ'ס געהירן, אין פאָלגע דעססען דער אונגליקליכע זאָגלייך טאָדט צוזאממענזאנק. מאן פאנד ביי איהם ניכט מעהר אלס 24 גולדען באאר-געלד אונד דיא פאָטאָגראפיען זיינער אנגעהאָריגען.

בעפאָר יונער יעדאָך אויפגעפונדען וואורדע, האטטע מאן בערייטס דען אייגענטליכען אורהעבער אללער פערברעכען דיעזעס האָכגעשטעללטען בעאמטען אין געוואהרזאם גענאָממען. עס איזט דיעס איין געוויססער קופפלער, איין שווינדלהאפטער וועכסעל-אגענט אונד וואוכערער, וועלכער דען גוטמיטהיגען יונער צו אללעם באָזען פערלייטעט האטטע. ער וואוסטע נעמליך דען יונער דורך שווינדעלייען זאָ צו בעאיינפלוססען, דאס ער איהם געגען גאנץ ווערטהלאָזע וועכסעל גראָסע סוממען אויס דער קאססא דער באנק פעראבפאָלגטע. מאן בעאיילטע זיך דאהער, גלייך נאך דעם פערשווינדען יונער'ס דיעזען געריעבענען מענשען, דער בערייטס אונצאהליגע האָכגעשטעללטע מאגנאטען אינס פערדערבען געשטירצט, הינטער שלאָס אונד ריעגעל צו בריינגען. אלס מאן דיא קליידער יונער'ס אונטערזוכטע, פאנד מאן אין איינער טאשע אויך איינען פאפיער-שטרייפען מיט דען וואָרטען: „קופפלער האט מיך צום פערברעכער געמאכט!" — אנלאסליך דער הויז-דורכזוכונג ביי קופפלער וואורדע וועניג באארעס געלד פאָרגעפונדען, וואָהל אבער פאנד מאן אין זיינער ווערטהיימער-קאססא וועכסעל אין דער האָהע פאָן 2 מילליאָנען גילדען.

וויר וואָללען היער, נאך איינער וויענער צייטונג, דיא כאראקטער-בעשרייבונג דיעזער ביידען פערזאָנליכקייטען, נעמליך דעם יונער אונד דעם קופפלער פאָלגען לאססען. דיא „נייע פרייע פרעססע" איסערט זיך איבער ביידע וויא פאָלגט:

„לוקאס יונער שטאממט אויס איינער דער אנגעזעהענסטען פאמיליען וויענס. ער האטטע איינע טרעפפליכע ערציעהונג גענאָססען אונד ערפרייטע זיך דער אללגעמיינסטען אכטונג אונד בעליעבטהייט. שאָן אין זיינער יוגענד, אים אלטער פאָן 17 יאהרען טראט ער אין דיא דיענסטע דער עשקאָמפטע-באנק, אונד וואוסטע זיך דורך זיינע רעכטליכקייט, זיינען אייפער אונד זיינע אויסגעצייכנעטע פערלאסליכקייט אונד געוואנדטהייט דאס פערטרויען זיינער פאָרגעזעטצטען אין האָהעם מאסע צו ערווערבען. ער אוואנסירטע ראש, ער וואורדע נעמליך הויפט-קאססיער, אונד דאנן אלסבאלד דירעקטאָר-שטעלל-פערטרעטער. דיא „פראָקורא" דער באנק פיהרטע ער שאָן פריהער. אללע לייטענדע פערזאָנליכקייטען דער באנק, דיא מיטגליעדער דעם פערוואלטונגס-ראטהעס אונד דיא „צענזאָרען" (וועלכע בעקאננטליך איבער דיא אננאהמע אָדער צוריקווייזונג דער איינגערייכטען וועכסעל ענטשיידען), ערקלארטען דען יונער פיר איינען דער טיכטיגסטען אונד בעפאהיגטעסטען בעאמטען, אין דעססען רעכטליכקייט אונד קאָררעקטהייט ניעמאנד אויך דען לייזעסטען צווייפעל זעטצטע. ביי יעדער געלעגענהייט מאכטע זיך דיעזעס אונבעדינגטע פערטרויען געלטענד אינר ערהיעלט אויך אין בעציעהונג פאָן געהאלטס-ערהאָהונגען גלאנצענדען אויסדרוק.

זאָ שטרענג וואר ער אין דער ערפיללונג דער איהם אָבליעגענדען פפליכטען, דאס ער זייט צוואנציג יאהרען, מיט אויסנאהמע וועניגער טאגע, וואָהרענד דערען ער אנ'ס קראנקען-לאגער געפעססעלט וואר, ניע איינען באָרזען-טאג פערזיימטע, אונד דאס ער וואָהרענד דיעזער גאנצען צייט ניעמאלס איינען אורלויב וועגען ערהאָלונג פאָן דער שווערען ארבייט, פערלאנגט האטטע. פאָר צעהן יאהרען פערהייראטעטע זיך הערר יונער מיט איינער געוויססען סאָפיע בויער, מיט דער ער אין גליקליכסטער פעראייניגונג לעבטע. פינף בליהענדע קינדער, דארונטער איין צווילינגס-פאאר, וואַרען דיעזער עהע ענטשפראָססען. ער פיהרטע אים קרייזע זיינער פאמיליע איין בעהאגליכעס, אבער קיינעסוועגס לוקסוריאָזעס לעבען. ער זעלבסט וואר אימער אן בעשיידענע פערהעלטניססע געוואָהנט. אלל יענע פערזאָנען, דיא יאהרעלאנג מיט איהם פערקעהרטען, וואַרען דער מיינונג, דאס יונער, דער אין בעדייטענדעס איינקאָממען בעזאס, זיך אויך אין געזיכערטען פערהאלטניססען בעפאנדע.

זעלבסט אויס דעם פערטרויליכען פערקעהר מיט היינריך קופפלער אונד אויס דעם וואָהלוואָללען, וועלכעס יונער דיעזעם גראָסארטיג אנגעלעגטען שווינדלער בעצייגטע, מאכטע מאן איהם קיינען ערנסטען פאָרוואורף. מאן פערמוטהעטע דאהינטער ניכטס וועיטער, אלס איינע פערזאָנליכע לוינע, דיא אויף דיא געשאפטליכען

וועניג דיא אויגען אויסקראטצען, אלס זיך פלאָטצליך דיא נאססען-טהירע אָפפנעטע. רחל טראט מיט איהרעם געוואָהנטען פריינדליכען לאכעלן אין דיא הויז-פלאָר איין, אונד בילה צאָג דיא דראָהענדע האנד בעשאמט צוריק, אלס ווענן ניכטס אויפרעגענדעס פאָרגעפאללען וואַרע. מיט געצוואונגענער רוהע זאגטע זיא דאהער צו רחל:

„ווילסט דוא ניכט מיט היניבערגעהען צור מוטטער פעדראָ'ס? דוא זאָללטעסט דאָך עבענפאללס דיא אלטע נוטע לאה בעזוכען!"

„פריילין וויל איך היניבערגעהען! (ערווידערטע רחל אין פראָהליכעם טאָנע) איזט עס אבער איהר ערנסט, פרויא טאנטע, דאס אויך זיא דיא עהרווירדיגע פרויא בעזוכען וואָללען?" . .

„איך האבע נור געשפאסט (ערווידערטע בילה מיט איינעם אנווידערנדען לאכעלן); וואס זאָללטע דענן איך דריבען מאכען! איך ראטהע אויך דיר, ניכט היניבערצוגעהען; איהרע קראנקהייט קאנן אנשטעקענד זיין; זיא זאָלל זעהר נעפאהרליך דארניעדער ליעגען . . דרייא ארצטע . .

„אבער פרויא טאנטע! (ערווידערטע רחל, לויט אויפלאכענד) וואס שפרעכען זיא דענן דא אללעס צוזאממען פאָן איינער נעפאהרליכען קראנקהייט אונד פאָן דרייא ארצטען! זיא וואר יא הייטע אין דער סינאגאָגע. זיא האט זיך בלאָס אויף דאס זאָפא געלעגט, וויייל זיא פאָם לאנגען שטעהען אין דער סינאגאָגע ערמידעט איזט. דיא עהרווירדיגע אלטע פרויא איזט עבען צו פראָמם; זיא ווירדע אין דער סינאגאָגע וואָהרענד דער אנדאכט אום קיינען פרייז זיך זעטצען. רעסהאלב קאָממט עס, דאס זיא אן איינעם פעסטטאגע אימער מעהר ערשאָפפט איזט, אלס אן איינעם געוואָהנליכען וואָכען-טאגע, אונד אָן איינעם סאבבאטה- אָדער פעסט-טאגע אויך נור זעלטען אויסגעהט. קאָממען זיא אלזאָ מיט, ליעבע טאנטע, צו דיעזער גוטען, אלטען לאה!" . . .

„איך געהע ניכט צו זאָלכען לייטען! (ברוממטע יעטצט בילה פערדריסליך) דיעזע פאמיליע פעדראָ איזט יא אויפגעבלאָהט! איך זאָלל מיך ניכט פערזינדיגען, אללע מיטגליעדער דער פעדראָ-פאמיליע בעזיטצט דען שטאָלץ פאָן יעראָבעאם (ירבעם)! דא איזט איינער זאָ שטאָלץ וויא דער אנדערע! איך מאג פאָן קיינעם דיעזער אויפגעבלאָהטען לייטע עטוואס וויססען!" . .

רחל זאה ערשטוינט ערסט איהרע טאנטע בילה אן, אונד דאנן דיא קאָכין, זיא וואוסטע יא ניכט, וואס דער צאָרן איהרער טאנטע אייגענטליך בעדייטע! שפרינצעלע לאכעלטע היבייא האָכסט פערשמיטצט אונד פליסטערטע דעם ערשטוינטען מאדכען צו:

„וויססען זיא, פריילין! איהרע טאנטע איזט געגען דיא פאמיליע פעדראָ אויפגעבראכט, וויייל איינער אויס דערזעלבען זיא בעליידיגט האט!" . .

יעטצט ווענדעטע זיך רחל צו איהרער טאנטע אונד זאגטע: „זיא האט יעמאנד בעליידיגט? איך ביטטע, זאגען זיא מיר דאָך, ווער וואר דענן דאס?" . .

„ווער אנדערער (ריעף יעטצט בילה מיט צאָרניג פונקעלנדען אויגען), ווער אנדערער, אלס אונזער געלעהרטער צימער-הערר! דער שטאָלצע פאטראָן פעדראָ! . . . דאָך, נור געדולד! איך בין איינע פרויא! אונבעשטראפט דארף מיך ניעמאנד בעליידיגען, אונד ווענן ער טויזענדמאל פעדראָ הייסט, אונד נאָך צעהנטויזענדמאל געלעהרטער איזט אלס ער! איך ווערדע שאָן פיר מיינע פערלעטצטע עהרע ראכע איבען! איך ווערדע מיר איינע גענוגטהואונג פערשאפפען . . איך . . . איך" . . .

„וויע זאָ האט ער זיא דענן בעליידיגט? (פראגטע יעטצט רחל, דיא ביי דיעזער אונגעוואָהנליכען ערעגטהייט איהרער טאנטע פאָן איינעם בעשטיממטען נעפיהלע איינגעריער באנגניקייט בעשליכען ווארד) אויף וועלכע וויזע קאָננטע אונזער צימער-הערר זיא דענן נאר זאָ טיעף פערלעטצען?" . . .

„עס וואר מעהר אלס בלאָס בעליידיגט, אלס בלאָס פערלעטצט! (ריעף בילה אויסער זיך פאָר וואוטה) בעשימפפט האט ער מיך, אויסגעלאכט, הערויסגעוואָרפען אויס זיינעם צימערכען! . . איך, דיא שוועסטער דעם הויז-העררן, בין פאָן דיעזעם אנמאסענדען מענשען אויס דער וואָהנונג מיינעס איינענען ברודער'ס שימפפליך היגויסגעיאגט וואָרדען! . . אבער נור געדולד! . . נור געדולד! . . איך ווערדע שאָן מיינע ראכע ערלעבען! עס קאָממט פיר אללעס איינע צייט!" . . .

בילה ווירדע אין איהרעם ארגער פיעללייכט נאָך וויטער פאָרטגעשימפפט האבען, דאָך איין יונגעס, דינג-בייניגעס מאנכען עראשיען גאנץ אונערווארטעט, וואָדורך דיא פרויא אין איהרען צאָרנעס-אויסבריכען אונטערבראָכען וואורדע. דאס מאנכען בילדעטע איינע ציעמליך קאָמישע פיגור. דאס מאנכען האטטע נעמליך איינע דיקע, גראָסע, פאסט העראבהאנגענדע אונטער-ליפפע; פערנער איינע ווינציג-קליינע שטירן, דיא, פאָן שווארצען, געקרייזעלטען האאר-לאָקען בעדעקט, גאר ניכט זיכטבאר וואר. אנווידערנד וואר אויך זיין עוויג טאנצעלנדער גאנג. . . .

(פאָרטזעטצונג פאָלגט.)

שאָנען ראָזענ־גארטען ניי־פעסט פֿאָן דעם אונגעציעפֿער זייבערן; איך וויל אָרדנונג, זיטטע אונד מאָראל ווידער איינפֿיהרען, וועלכע פֿאָן דען יודען פֿערניכטעט וואורדען! (פּראֶזידענט: איך ערמאהנע זיא, דען אויסדרוק „יודע“ ניכט צו געברויכען! ביא איינער געריכטס־פֿערהאנדלונג גיבטס קיינען אונטערשיעד צווישען יודען אונד ניכט־יודען! היער גיבטס נור „פּראָצעס־פֿיהרענדע פּארטייען!“ — סטערעני זאגטע יעדאָך ווייטער:) איך וויל דען אויסדרוק „פּארטייען“ ניכט געברויכען, וויל פּארטייען זיך איינאנדער וואָהל פֿערשמעלצען קאָננען; איך מאג מיך אבער מיט דען יודען ניכט פֿערשמעלצען! (גראָסע הייטערקייט אונטער דען אנוועזענדען צוהאָרערן.) איך וואָללטע דורך מיין אויפֿטרעטען נור ערציעלען, דאס יעדער ריכטער קינפֿטיגהין דאס געזעטץ אכטע! (שטירמישע הייטערקייט.) איך בין איין בלוטיגעס אָפּפֿער דער וואהרהייט; מאן פֿערפֿאָלגט מיך, וויל איך פֿיר דיא וואהרהייט קאַמפּפֿע! מאן וואָללטע מיך יא שאָן ערמאָרדען! איינער דער מאָרדער זיטצט היער אונטער דען צוהאָרערן אונד גרינזט מיך שאדענפֿראָה אן! (אללגעמיינעס צישען אונד לאכען. דער פּראֶזידענט ערמאהנט דען רעדנער, ניעמאנדען אלס „מאָרדער“ בעשימפּפֿען צו וואָללען.) דער שטאאטס־אנוואלט האֶלט ביא דען ניי־פעסטער יודען, אָדער, דא מאן היער פֿאָן „יודען“ ניכט שפּרעכען דארף, ביא דען איזראעליטישען מיטבירגערן פֿאָן ניי־פעסט! דיא גאנצע רעכטס־פֿפֿלעגע אין אונגארן איזט קיינען העללער ווערטה, וועננ דיא העררען געשוואָרענען נאך אלל דעם מיין רעכט נאָך איממער ניכט איינזעהען — דאנן מאָגען זיא מיך אים נאמען גאָטטעס פֿעראורטהיילען!“

שטאאטס־אנוואלט באקאָש ערווידערטע היערויף קורץ: „סטערעני איזט ניכט בלאָס איין געבאָרענער פֿערליימדער, זאָנדערן אויך איין געבאָרענער נארר! (דאס האט דיא „נייע יידישע פעסטער צייטונג“ שאָן לאֶנגסט פֿאָן „פֿאטער אונד זאָהן“ בעהויפּטעט, נעמליך פֿאָן ראבבינער אלבערט סטערעני אונד זיינעם געטויפֿטען זאָהנע בערטאלאן סטערעני!) ער איזט איין נארר, דא ער געגען ווינדמיהלען קאַמפּפֿט! סטערעני וואר איין שלעכטער יודע, אונד ווירד נונמעהר איין עבענזאָ שלעכטער כריסט זיין! אלס כריסט זאָללטע ער דאָך דאס „נייע טעסטאמענט“ קעננען, אין וועלכעם דער אויסשפּרוך דעם שטיפֿטערס דער כריסטליכען רעליגיאָן צו לעזען איזט, וועלכער וויא פֿאָלגט לויטעט: „איך בין ניכט געקאָממען, אום דאס מאָזאישע געזעטץ אומצושטאָסען, זאָנדערן אום דאסזעלבע אויפֿרעכט צו ערהאלטען!“ — זאָ שפּראך דער שטיפֿטער אונזערער רעליגיאָן! — אונד נון קאָממט איין סטערעני אונד זאגט: „איך האבע דיא מאָזאישע רעליגיאָן פֿערלאססען, וויל דיעזעלבע דיא שייקליכסטען, אונמאָראלישעסטען דינגע ענטהאֶלט!“ - היעדורך האט סטערעני אין גלייכער וויזע דיא מאָזאישע אונד דיא כריסטליכע רעליגיאָן בעליידיגט!“

נאָך איינמאל גריפֿף סטערעני צום וואָרטע, אום דיא „פֿערברעכען דער יודען“ צו שילדערן אונד צוואר אין איינער וויזע, דאס עס זעלבסט דען אנטי־סעמיטישען געשוואָרענען בערייטס צו פֿיעל וואר.

דיא געשוואָרענען שפּראכען איבער סטערעני דאס וואָהלפֿערדיענטע „שולדיג“ אויס, וואָראויף דער געריכטס־האָף דיעזען אונפֿערבעססערליכען מענשען צו פֿיער מאָנאטען געפֿאֶנגניס, צו איינער געלד־שטראָפֿע פֿאָן 150 גולדען אונד צור טראגונג דער פּראָצעס־קאָסטען אין דער האָהע פֿאָן 48 גולד׳ פֿעראורטהיילטע.

דיעסמאל וואר דער אויסשפּרוך דער געשוואָרענען געוויס איין גערעכטער, וואֶהרענד דאס ריכטערליכע אורטהייל פֿערהאֶלטניסמאֶסיג צו מילדע ערשיינט. אלליין מאן ווירד דיא איינפֿעגונג בעגרייפֿען, וועלכע אין אללען יידישען קרייזען דער הויפּטשטאדט הערשט. וויר האטטען דא יא דאס טרויריגע שוישפּיעל, דאס איין געבאָרענער יודע, דער זאָהן איינעס ראבבינערס, געגען יודען אונד יודענטהום העפֿטיגער וויטהעטע, אלס זעלבסט אישטוויצי, ווערהאָוואי אָדער וואדנאי! ניעמאנד וואָללטע דיא פֿערטהיידיגונג דיעזעס פֿערוואָרפֿענען מענשען איבערנעהמען, דער זיינע פֿריהערען גלויבענס־גענאָססען, דער דיא איגענען שטאממעס־ברידער וויא איין ווילדער טיגער איבערפֿאֶללט. וויר מיססען לידער מיט ישעיהו הנביא אויסשפּרעכען: מהרסיך ומחריביך ממך יצאו! יענע פֿיינדע זינד דיא וויטהענדסטען אונד אונפֿערזאָהנליכסטען, וועלכע לידער אויס אונזערער איגענען מיטטע הערפֿאָרגעהען! —

פֿערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (טיסאָ אונד סילאדי!) דיעזע צוויא נאמען בעשאֶפֿטיגען זייט טאגען אללע פּאָליטישען קרייזע ניכט בלאָס דער הויפּטשטאדט, זאָנדערן דעם גאנצען לאנדעס. עס הייסט נעמליך, דאס מיניסטער־פּראֶזידענט טיסאָ העררן דעזידער סילאדי, וועלכער בעקאננטליך געגענוואֶרטיג פֿיהרער דער זאָגענאננטען „געמאֶסיגטען אָפּפּאָזיציאָן“ איזט, דאפֿיר געוואָננען האט, דאס דיעזער דיא שטעללע אלס יוסטיץ־מיניסטער אננעהמען ווירד! מאן וואַרטעט בלאָס, ביז דאס געזעטץ פֿערטיג איזט וועגען „פּענזיאָנירונג דער מיניסטער“. זאָבאלד דיעזעס געזעטץ צור אננאהמע געלאנגט, זאָלל פּוילער „פּענזיאָנירט“ ווערדען, וועהרענד דעזידער סילאדי דיא לייטונג דעס יוסטיץ־מיניסטעריאומס איבערנעהמען ווירד! — עס ווירד העררן פּוילער געוויס ניעמאנד איינע טהראֶנע נאכווייגען. עס איזט בערייטס האָך אן דער צייט, דאס ער געהע! בעוואונדערנסווירדיג איזט אינדעם דער פֿיינע „טאקט“ טיסאָ׳ס, דער אללע זיינע געפֿאֶהרליכען געגנער צו זיך היניבערצוציהען פֿערשטעהט. ערסט האט ער באראָן שעננייי אונשאֶדליך געמאכט, אונד נון ווירד ער אויך דען איינפֿלוסרייכען סילאדי אלס פֿריינד אן זיך פֿעססעלן!

* (אויסגעליעפֿערט!) אין דער זאמסטאג־זיטצונג דעס רייכסטאגעס וואורדען פֿאָלגענדע דעפּוטירטע דעם געריכטע אויסגעליעפֿערט: דער אנטי־סעמיט איוואן שימאָני וועגען מיסהאנדלונג איינעס ארצטעס אין פּרעסבורג, נאמענס דרי רופּרעכט; דאנן דער אבגעאָרדנעטע אלעקסיאוס פּאפּ וועגען בעטרוג, אונד ענדליך אויך נאָך דיא דעפּוטירטען לאדיסלויס טיסאָ אונד קאָלאָמאן דעשעפֿפֿי, וויל זיא ביא איינעם דועללע אלס סעקונדאנטען הילפֿע געלייסטעט האבען!

* (דיא יידישען פֿריעדהאָפֿע.) דאס מיניסטעריאום דעס איננערן האט דיעזער טאגע אן זאֶממטליכע בעהאָרדען דעס לאנדעס איינען ערלאס פֿערזענדעט, וואָנאך דיא ראבבינער אויפֿצופֿאָרדערן זינד, דאס אין יעדער יידישען געמיינדע, וועלכע 50 מיטגליעדער צאֶהלט, איין איגענער יידישער פֿריעדהאָף עררייכטעט ווערדען מאָגע! — (וויר פֿערשטעהען וואָהל דען גרונד דיעזעס ערלאססעס, דער יעדאָך אלס פֿאָללקאָממען איבערפֿליססיג ערשיינט! עס איזט נעמליך זעהר הייפֿיג דער פֿאלל, דאס ביא יודען, וועלכע אין דען דאָרפֿערן וואָהנען, דא דאָרט איין יידישער פֿריעדהאָף ניכט פֿאָרהאנדען, דיא לייכע אין איינע בענאכבארטע יידישע געמיינדע איבערפֿיהרט ווערדען מוס, אום דיעזעלבע אויף איינעם יידישען פֿריעדהאָפֿע צו בעשטאטטען. דיעזע לייכען־איבערפֿיהרונג איזט איממערהין מיט נאמהאפֿטען שוויעריגקייטען פֿערבונדען, דא היעצו פֿאָר אללעם דיא בעוויללינגונג דעס שטוהלריכטערס איינצוהאָלען זייא, אונד בעשטעהען איבערדיעס אויס סאניטאֶטס־ריקזיכטען היעפֿיר בעשטיממטע פֿאָרשריפֿטען, דיא נור מיט בעדייטענדען קאָסטען ערפֿיללט ווערדען קאָננען. אום דיעזען שוויעריגקייטען איין ענדע צו מאכען, ווינשט דיא רעגירונג איינע פֿערמעהרונג דער יידישען פֿריעדהאָפֿע.— אונד דאָך איזט דיעזער ערלאס איבערפֿליססיג אונד נוטצלאָז, דא געוויס קיינע יידישע געמיינדע, וועלכע 50 מיטגליעדער צאֶהלט, אים גאנצען לאנדע פֿאָרהאנדען, וועלכע קיינען איגענען פֿריעדהאָף בעזיטצען זאָללטע! דיא רעגירונג מיססטע פֿיעלמעהר דאפֿיר זאָרגען, דאס אויך אן זאָלכען אָרטען, וואָ נור צוויא

פֿאָלליעטאָן.

דער בעקעהרטע פֿילאָזאָף.

— איינע ערצאֶהלונג אויס דעם 17. יאהרהונדערטע. —

(26.־טע פֿאָרטזעטצונג.)

פֿיר פּעדראָ גאב עס מעהר קיין בלייבען אין אמסטערדאם. ער פֿיהלטע, דאס זיין לעבען אָרדענטליך בעדראָהט זייא. גליקליכער וויזע קאָננטע ער דיא שטאדט פֿערלאססען, אָהנע גראָסע אנשטרענגונג אונד אָהנע פֿיעל אויפֿזעהען צו ערערגען.

מרדכי סאנדערס שוואֶרמטע נאָך איממער פֿיר דיא גראָסען „גאָלד־קלומפּען“, וועלכע דיא יודען פּראגס אנגעבליך פֿאָן דען געלעהרטען גאָלד־מאכערן אם קאיזערליכען האָפֿע אום שפּאָטט־פּרייזע ערהאלטען. ער פֿאסטע דאהער דען ענטשלוס, מיטזאממט אלל זיינען אנגעהאָריגען אין זיינער היימאטס־שטאדט צוריקצוקעהרען. אונד אלס נון פּעדראָ זיינען וואונש געאייסערט, עבענפֿאללס נאך פּראג צו איבערזיעדעלן, דא וואר סאנדערס אויסער זיך פֿאָר ענטציקען. האטטע ער דאָך נאָך איממער דיא האָפֿפֿנונג ניכט אויפֿגעגעבען, פֿאָן דעם יונגען געלעהרטען דיא געהיימען מיטטעל צו ערפֿאהרען, מיט דערען הילפֿע דיא גאָלד־מאכערייא בעטריעבען ווערדען קאָננע. אונד אום דען יונגען מאנן גאנץ אן פּראג צו פֿעססעלן, בעמיהטע זיך סאנדערס בייא דעססען מוטטער לאה, דאס אויך דיעזע נאָך דער באָהמישען הויפּטשטאדט, דיא דאָך איינע אלט־עהרווירדיגע בעריהמטע יידישע געמיינדע בעהערבערגטע, צו איבערזיעדעלן.

— עטווא 6 וואָכען נאך דעם שבועות־פֿעסטע שפּראך מעהר אין אמסטערדאם ניעמאנד פֿאָן פּעדראָ, פֿאָן דער פֿראָממען לאה, פֿאָן מרדכי סאנדערס אונד זיינען הויז־לייטען; זיא בעפֿאנדען זיך יא אללע אין פּראג, וואָ זיא זיך דויערנד ניעדערליעסען. סאנדערס וואוסטע דאפֿיר צו זאָרגען, דאס פּעדראָ, אן דען ער יא זאָלכע גראָסע האָפֿפֿנונגען קניפּפֿטע, אויך אין פּראג בייא איהם, אין איינעם בעזאָנדערען צימערכען, וואָהנונג נעהמע!

— — — —

צווייא יאהרע וואַרען מיטטלערווייל פֿערשטריכען.

אין דען ענגען גאססען אונד גאֶסכען דעס פּראגער יודענ־פֿירטעלס הערשטע טיעפֿע, פֿייערטאֶגליכע רוהע. עס וואר דער צווייטע טאג דעס פֿפֿינגסט־פֿעסטעס. דיא יידישען בעוואָהנער דיעזעס שטאדט־פֿירטעלס מאכטען, פֿאָן דער היטצע ערשאָפּפֿט, איהר מיטטאגס־שלאֶפֿכען, אָדער זאססען אין איינעם אונגעוואָהנליך לייכטען קליידע אין דען שאטטיגען הויז־פֿלורען בייזאממען אונד אונטערהיעלטען זיך דורך פֿערשיעדענע געשפּראֶכע מיט איינאנדער.

אויך דיא שוועסטער דעס ר׳ מרדכי סאנדערס, נעמליך דיא וויטטווע בילה, אונד דיא קאָכין שפּרינצעלע זאססען אין דער שמאלען פֿלור דעס הויזעס, וועלכעס פֿאָן דער פֿאמיליע סאנדערס בעוואָהנט וואר. ביידע ווארען דיעסמאל זעהר בעשאֶפֿטיגט; יא, זאָגאר נייסטיג אויפֿגערעגט. קאָננטען זיא דאָך ניכט גענוג דיא קליידער אללער פֿרויען בעקריטטעלן, וועלכע זיא הייטע פֿאָרמיטטאגס אין דער סינאגאָגע בעמערקט האטטען. אויך דיא שפּייזען וואורדען בעשפּראָכען, וועלכע בייא דען נאכבארן צו עהרען דעס פֿעסט־טאגעס בערייטעט וואורדען. איין אינטערעססאנטערער געשפּראֶכס־שטאָפֿף וואר פֿיר דיעזע ביידען פֿרויענ־צימער קוים דענקבאר. ביידע ערפֿרייטען זיך דאהער מיט פֿיעלעם איננינעם בעהאגען דעם הייטיגען פֿייער־טאגעס, דער איהנע זאָ פֿערשיעדענע געגענשטאֶנדע צור אונטערהאלטונג באָט.

וועננ צום ביישפּיעל דיא קאָכין שפּרינצעלע איבער דאס מיטטאגס־עססען דיעזעס אָדער יענעס נאכבארס שפּאָטטישע בעמערקונגען מאכטע, דא שיטטעלטע זיך בילה היעבייא זאָ זעהר פֿאָר לאכען, דאס זיא באלד אויס דער איינענען הויט פֿיעל. היערויף נאהם אבער ווידער בילה מיט ערנסטער מיענע דאס וואָרט אונד זאגטע: „דיא פֿרויא, וועלכע הייטע אין דער סינאגאָגע אין מיינער נאֶכסטען נאֶהע זאס, האטטע מעהרערע רייהען פֿאָן פּערלען אם האלזע, זאָ גראָס וויא דיא גראָסטען ערבסען. זיא האט יינגסט פֿאָן איהרעם פֿאטער איבער איינע מילליאָן נעערבט. איהר מאנן שטעהט ביים האָפֿע אין זאָלך׳ האָהער אכטונג, דאס איהם דער קאיזער אין דער בורג איממער זעלבסט דיא טהירע אויפֿמאכט, וועננ ער דאָרט אנלייטעט!“ . .

דיא געריבענע שפּרינצעלע קאָננטע זיך וועגען דיעזער איבערטריעבענען שילדערונגען דער צונגענ־געלייפֿיגען בילה איינעס שפּאָטטישען לאֶכעלנס ניכט ענטהאלטען.

— היעדורך גערייצט, ריעף בילה פֿאסט וויטהענד אויס: „נון גוט! מאן גלויבט מיר ניכט איינמאל, דאס דיא פּערלען יענער פֿרויא זאָ גראָס וויא דיא ערבסען זינד! יעטצט וויל איך ביים הייליגען „יום טוב“ שוואָרען, דאס דיא פּערלען זאָ גראָס זינד, וויא דיא האזעל־ניססע!“

שפּרינצעלע קאָכין בראך אין איין לויטעס לאכען אויס. בילה געריעטה איבער דיעזע אונגעצאָגענהייט אין פֿורכטבארע אויפֿרעגונג. עס וואֶרע אונטער דען ביידען פֿרויענ־צימערן פֿיעללייכט צו טהאֶטליכקייטען געקאָממען, דענן בילה וואָללטע עבען דער קעקען קאָכין איין קליין